

Obavijest

Hong Kong: četiri godine ujedinjenja

Jedna zemlja, dva politička sustava

Jedna zemlja, dva politička sustava. Pod tim motom je provedeno ujedinjenje Hong Konga s maticom Kinom prije četiri godine. Bio je to svjetski događaj koji je pobudio veliku pozornost i otvorio mnoga pitanja. Jedno od najčešćih bilo je hoće li biti moguća koegzistencija dva, u osnovi suprotstavljena politička sustava i hoće li Hong Kong zadržati svoju vodeću poziciju suvremenoga azijskog megapolisa, značajnog trgovinskog i financijskog središta.

Što se dogodilo tijekom protekle četiri godine? Je li Hong Kong izgubio svoja obilježja: otvorenost svjetskoj trgovini i veliki protok kapitala? Je li kineska administracija utjecala na politički život ovog velegrada? Jesu li ugrožene slobode karakteristične za Zapad, prije svega sloboda medija?

Danas, četiri godine poslije, Hong Kong je na prvi pogled zadržao svoju poziciju. Nema vidljivih znakova prisustva kineske komunističke vlasti: nema crvenih zastava, a ni drugih komunističkih simbola. Grad je blještavim reklamama pretvoren u svojevrсни jumbo oglas za vodeće svjetske tvrtke. Čak se i sustav viza nije bitno mijenjao: građani Hrvatske moraju imati vizu za Kinu, ali ne i za Hong Kong. Građani Albanije i Jugoslavije ne moraju imati vizu za Kinu, ali moraju izvaditi vizu za Hong Kong, i to u kineskom veleposlanstvu u svojim zemljama.

Iskusni stanovnici bivših komunističkih zemalja uporno su tražili bar neki znak komunističke propagande, ali uzalud. Upravo suprotno. Ono što je u Kini najstrože zabranjeno i progonjeno, vjerska sekta Falun Gon, usred Hong Konga ima svoj izložbeni prostor gdje prikazuje sve zločine koje je kineska vlast počinila nad pripadnicima te, u Kini zabranjene sekte. A 12-godišnjica masakra na pekinškom trgu Tiananmen obilježena je 4. lipnja u Hong Kongu veličanstvenom demonstracijom: okupljeni građani zapalili su 48.000 svijeća u znak sjećanja na poginule. A sve hongkonške novine su tom događaju posvetile najveću pozornost.

Odnos Hong Konga i matice zemlje vidljiv je iz nekih gospodarskih pokazatelja: u zadnjem desetljeću gotovo polovina stranih ulaganja u Kini poteklo je iz Hong Konga, a kineske investicije u Hong Kongu iznose 12% od svih stranih ulaganja. Ljudi iz Hong Konga troše godišnje od 29,4 milijarde hongkonških dolara (oko 3,5 mlrd US\$) u matici zemlji, a svaki je žitelj Hong Konga prošle godine sedam puta posjetio Kinu. Očito, veze su vrlo jake. No, kineske vlasti nisu objavile koliko je Kineza iz matice zemlje boravilo u Hong Kongu.

Hong Kong je ujedno i glavna vrata za ulazak stranih tvrtki na kinesko tržište. Predstavnici 8000 multinacionalnih kompanija koje djeluju u Aziji

smatraju da će Hong Kong ostati najvažnije poslovno središte u regiji. Broj multinacionalnih tvrtki koje imaju sjedište u Hong Kongu raste godišnje za 20% i to uglavnom zbog trgovine s Kinom. Raste i promet u luci: podaci govore da će promet porasti od 18,1 milijun bruto registarskih tona na 30 u 2010. godini, a čak na 40 tona do 2020. godine. Hong Kong je proglašen područjem s najmanjom korupcijom, iza Japana i Singapura, a Kina se smatra jednom od zemalja s najvećom korupcijom. Hong Kong su nazvali Manhattanom Kine, mjestom gdje se najlakše obrće novac, mjestom iz kojeg je najlakše progurati se u Kinu, mjestom u kojem su najniži porezi u Aziji i gdje postoji najbolja komunikacijska infrastruktura.

Pa ipak, ispod pozornice i daleko od očiju javnosti, nešto se kuha. Bilo je to više nego uočljivo sudionicima 54. svjetskog kongresa World Association of Newspapers (WAN) i Svjetskog medijskog foruma koji se održao od 4. do 6. lipnja 2001. Više od tisuću novinskih nakladnika iz cijelog svijeta okupilo se na svom redovitom godišnjem skupu, raspravljajući o budućnosti novina. Ali, takvi ljudi ne mogu a da ne uočavaju zbivanja oko njih. Moćni ljudi svjetskog tiska nisu bili samo sudionici skupa ili pak turisti. Vrlo su odlučno ustali u obranu medijskih sloboda u svijetu. Kina se pak ne može pohvaliti visokim stupnjem slobode medija, pa se cijelo vrijeme osjećala napetost između organizatora, poduprtih domaćim medijskim kućama i kineske administracije. Već na prvom zajedničkom skupu, na koktelu dobrodošlice u opuštenoj atmosferi Muzeja za obalnu obranu, u kojem se sačuvala slavna prošlost iz razdoblja engleske vlasti te uz birana jela i pića, jedan od domaćih organizatora, Kin-ming Liu, mladi glavni menadžer *Apple Daily* parafrazirao je uzrečicu o jednoj zemlji s dva politička sustava:

“Da, to je jedna zemlja, ali u budućnosti je vidimo kao zemlju samo s jednim političkim sustavom: onim iz Hong Konga!”

Baćenu rukavicu prihvatila je Joy-Shan Lam, mlada, moderna i atraktivna izvršna direktorica *Hong Kong Economic Journala*, koja je u Davosu proglašena za svjetskoga gospodarskog lidera. Od svog oca je naslijedila novine, ali očito i sposobnost rukovođenja. Joy-Shan Lam je naglasila značaj novina, naročito otkako je kineska administracija preuzela upravu u Hong Kongu. Izrazila je i zabrinutost za slobodu medija, koja je nastala osnivanjem Press Councila 1997. godine. Srećom, kazala je Lam, bojazan se nije ostvarila i to tijelo nije postalo kočnicom slobode tiska. Medijske slobode treba ustrajno njegovati, što treba naglasiti upravo na današnji dan, rekla je Joy-Shan Lam, aludirajući na 12. obljetnicu masakra na Tiananmenu.

Odmjerene riječi mlade poduzetnice nije prihvatio Roger Parkinson, predsjednik WAN-a i nakladnik kanadskog uglednog *Globe and Maila*. Parkinson je vrlo oštrim i nedvosmislenim riječima osudio kinesku vladu zbog sputavanja slobode medija u Kini, represivnih mjera protiv novinara, te neodržanih obećanja kineske vlade da će dozvoliti predstavnicima WAN-a posjet zatvorenim kineskim novinarima. U kineskim zatvorima čami šest Internet novinara i 26 novinara iz tiskanih medija, a izvršnom direktoru

Timothy Baldingu se opetovano uskraćuje ulazna viza i time onemogućuje pomoć uhićenim novinarima. Zbog toga WAN koristi prigodu da na kineskom tlu progovori o ugrožavanju slobode medija u Kini.

Svečano otvaranje ceremonijalnog kongresa bilo je time natkriveno tamnim oblacima. Pogotovo što se prvi puta vidljivo ukazala moć kineske administracije. Naime, tisuću najmoćnijih ljudi svjetskog tiska moralo je doći 15 minuta prije početka i sjesti, kako bi mogli ceremonijalnim ustajanjem pozdraviti Tun Chee-hwa, glavnog izvršnog djelatnika Hong Konga (chief executive). I zaista, svi su pozvani da ustajanjem iskažu počasti izvršnom djelatniku koji je praćen brojnom svitom pompozno ušao u dvoranu. Zbog toga su svi pozorno slušali kako će odgovoriti na oštre Parkinsonove riječi. Tun Chee-hwa je pokazao kako se diplomacija ne samo uči, već i nasljeđuje u tisućljetnoj praksi administracije njegove domovine.

Njegov govor je djelovao vrlo impresivno. Dobio se dojam kako govori iz glave, bez čitanja. Tek poslije se uočilo kako je čitao s vješto postavljenih, gotovo nevidljivih displaya. Podsjetio je prisutne na svojih devet godina boravka u SAD i šest godina u Velikoj Britaniji, ali i na 5000 godina povijesti njegove zemlje. On poznaje Zapad, ali ljudi sa Zapada ne poznaju Kinu. Nitko ne može suditi o tako velikoj zemlji bogate povijesti, a da je nije posjetio. Stoga on poziva sve da se uvjere u golemi napredak koji je Kina napravila u zadnje vrijeme, najviše zbog mudrog vodstva. Model jedna zemlja-dva politička sustava izumljen je u Kini i nakon četiri godine može se kazati kako uspješno djeluje. Zajednica je zadržala stari način života, održano je 4000 međunarodnih skupova, emigranti se vraćaju, a samo u 2000. godini investirano je 64 milijardi US\$. A što se slobode medija tiče, Hong Kong postaje medijsko središte zahvaljujući infrastrukturi, odličnim komunikacijama, pravnom sustavu i poticanju novinarstva.

Tun Chee-hwa je odmah demonstrirao još jednom svoju snagu. Izgovorivši svoj tekst, okrenuo se i sišao s govornice te krenuo prema izlazu, natjeravši sve prisutne da ga još jednom ceremonijalno pozdrave. Pukotine u naoko skladnoj simbiozi dva politička sustava tako su postale vidljive.

Kongresi prolaze, padaju u zaborav potiskivani novima. Tako je i WAN već u mislima na novom skupu koji će se održati u Bruxellesu. Kina i Hong Kong pak ostaju u svojoj simbiozi. Društvo je očito u dubokim i temeljitim promjena, što je autoru potvrdio i All Neuhardt, utemeljitelj The Freedom Foruma, koji je upravo došao iz Kine i uvjerio se u velike promjene koje se zbivaju u toj najmnogoljudnijoj zemlji na svijetu. Medijske slobode bit će jedan od pokazatelja razvitka kineskog društva i održivosti teze "Jedna zemlja – dva politička sustava".

Stjepan Malović